

О.М. Ганкевич-Журавльова
викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника

Чи доцільно залучати орган опіки та піклування у справах про встановлення батьківства?

Згідно ч. 3 ст.128 СК України позов про визнання батьківства може бути пред'явлений: матір'ю; опікуном, піклувальником дитини; особою, яка утримує та виховує дитину; а також самою дитиною, яка досягла повноліття [1].

На перший погляд, перелік осіб, наділених правом пред'явлення позову до суду про визнання батьківства, не викликає зауважень, *але процесуальне становище цих осіб залишається спірним.* (курсив – О. Г-Ж)

З огляду на зміст ст. 19 та ч. 3 ст. 128 СК України у справах про визнання батьківства орган опіки та піклування не бере участі ні у формі пред'явлення позову на захист прав та інтересів дитини, ні у формі дачі висновку по справі. Однак заради справедливості, варто відзначити, що в п.5 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 року № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» (далі – постанова ПВС України №3) зазначається на необхідності залучення у справу органу опіки та піклування з метою захисту інтересів дитини[2,3]. При цьому залучення до участі у справі про визнання батьківства представника органу опіки та піклування передбачене тільки в двох випадках: 1) при зверненні до суду

особи, на утриманні якої перебуває дитина і яка не є опікуном (піклувальником); 2) при зверненні до суду чоловіка, котрий не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, яка (матір) померла чи оголошена померлою, визнана недієздатною, безвісно відсутньою, позбавлена батьківських прав або не проживає з дитиною не менше шести місяців і не виявляє про неї материнської турботи й піклування.

Такий «обмежений» підхід до необхідності залучення представника органу опіки та піклування під час розгляду справи про визнання батьківства обумовлений, на нашу думку, тим фактом, **що вказані особи є сторонніми для дитини**. Вони не виступають її законними представниками, що в свою чергу вимагає додаткової гарантії попередження порушення прав дитини. Беззаперечно, що такою гарантією захисту прав дитини може розглядатися участь в судовому процесі представника органу опіки та піклування.

Водночас постає логічне запитання щодо правової підстави залучення суддями представника органу опіки та піклування до участі в цій категорії справ та процесуального статусу останнього. На перший погляд, можна стверджувати, що підстави участі цього державного органу чітко передбачені в частинах 1 та 3 ст. 45 ЦПК України. Проте детальний аналіз ст. 45 ЦПК України частково спростовує вище наведене твердження, Так, ч. 1 ст. 45 ЦПК передбачає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування **у випадках, встановлених законом, можуть звертатися до суду** із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб. Проте законом, зокрема ч. 3 ст. 128 СК України, не передбачена можливість звернення органу опіки та піклування до суду на захист прав, свобод та інтересів інших осіб [4].

Крім того, в ч.3 ст. 45 ЦПК України зазначається, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть бути залучені до участі в справі або взяти участь у справі за своєю ініціативою для подання висновків на виконання своїх повноважень. Участь зазначених органів у цивільному процесі для подання висновків у справі є обов'язковою у випадках, встановлених законом, або якщо суд визнає це за необхідне. З врахуванням

положень чч. 4, 5 ст. 19 СК України можна стверджувати, що закон не визначає участь органу опіки та піклування обов'язковою у справах про визнання батьківства. Проте якщо суд, керуючись ст. 11, ч. 3 ст. 45 ЦПК України, залучає представника органу опіки та піклування для подання висновку на виконання повноважень цього органу або якщо дії законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, то участь у справі органу опіки та піклування є обов'язковою.

Отже, законодавець в ч. 3 ст. 45 ЦПК завуальовано передбачає участь органу опіки та піклування у справах про визнання батьківства. На обмеженій участі органу опіки та піклування в цій категорії справ наголошується і в постанові ПВС України №3. В цьому контексті, варто зауважити на необхідності узгодження положень постанови ПВС України №3 з ст. 11, ч. 3 ст. 45 ЦПК України.

Таким чином, на нашу думку в ч.3 ст. 45 ЦПК слід передбачити конкретні підстави участі органів опіки та піклування в даних категоріях справ і пропонуємо замінити слова «можуть бути залучені...» на «повинні».

Отже, з метою захисту інтересів дитини до осіб, які можуть пред'явити позов про визнання батьківства, доцільно віднести орган опіки та піклування.

Література

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року / Верховна Рада України. - К.:Атіка, 2002. - 80с.
2. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / [С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.] ; за ред. Ю.С.Червоного. – Київ-Одеса: Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 року № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/2087068D9528277DC325718F0027174A?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=2087068D9528277DC325718F0027174A&Count=500&>
4. Цивільний процесуальний кодекс України. Станом на 1 вересня 2010 року. – К.: Атіка, 2010. – 168 с.

РЕЦЕНЗІЯ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на доповідь: **”Чи доцільно залучати орган опіки та піклування у справах про встановлення батьківства?”**, підготовленою викладачем кафедри теорії та історії держави і права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника *Ганкевич-Журавльовою Ольгою Михайлівною*.

Запропоновані тези доповіді для участі у міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми цивільного права та процесу: присвячена пам'яті Ю.С. Червоного» при Національному Університеті «Одеська юридична академія» стосуються актуального на сьогоднішній день питання доцільності залучення органу опіки та піклування у справах про встановлення батьківства. В тезах доповіді обґрунтовується необхідність внесення змін до положень ЦПК України про обов'язкову участь такого органу державної влади у справах про встановлення батьківства.

В цілому, доповідь відповідає встановленим вимогам та може бути опублікована.

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент,
заступник директора
Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Логвінова Марія Володимирівна